

SURİYE ÖLÇEĞİNDE TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETİMİ: ÜÇ ANA DİL, ÜÇ FARKLI ETNİK YAPI VE ÜÇ AYRI KÜLTÜREL DONANIM ORTAMINDA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ *

Mustafa AYYILDIZ **

ÖZET

Halep Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatları eğitimi programlarının değerlendirilmesine ilişkin öğretim elemanı, öğrenci, veli ve işveren görüşlerinin belirlenmesi amaçlanan bu çalışmada, altı ayrı problem başlığıyla araştırma detaylandırılmış; mevcut durum, sorunlar, beklentiler, beklentilere ne kadar cevap verildiği irdelenmiş ve sorunlu yanlara çözüm yolları aranmıştır.

Anahtar kelimeler: Program, Program Değerlendirme, Yabancı Dil Eğitimi, Suriye’de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi

THE EDUCATION OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE IN SYRIA: TURKISH EDUCATION IN THREE MOTHER LANGUAGES, THREE DIFFERENT ETHNICAL STRUCTURES AND THREE DIFFERENT CULTURAL COMPLEMENT ENVIRONMENTS

ABSTRACT

In this study, the determination of lecturer, student, parent and boss views about the evaluation of education programmes of Turkish language and literatures in Human Sciences Faculty of Aleppo University. The research is detailed by 6 different problem titles, present condition, problems, hopes, answers to hopes are discussed and solutions are searched to the problematical sides.

Key Words: Programme, Programme Evaluation, Foreign Language Education, Turkish Language and Literature Teaching in Syria

---

* Bu çalışma Bişkek’te bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.

1. GİRİŞ

Son yirmi yıl, özellikle son on yıl Türkiye, yakın ve uzak birçok ülkede Türkçe ve Türk Dili Edebiyatı Öğretimi açısından altın çağını yaşamaktadır. Bu parlak durum bütün iyi niyetlere ve kaynak aktarımlarına rağmen programın ciddi problemlerden uzaklaştığı söylenemez. Aksine program, plan, kaynak, metot, eleman ve organizasyon bağlamında Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi çabaları daha, çok zaman alacak problemlerle yüz yüzedir.

Her şeyden önce hâlâ kime, ne kadar, neyi, ne ile, nasıl, nerede, ne için, ne kadar zamanda, ne kadar kalıcı ve devam edebilir sonuçla öğreteceğimiz basit sorularının bile sorulmadığı; bu kadar planlamanın yapılmadığı bir projeden bahsettiğimizi rahatlıkla söylemek mümkündür. Alelusul, el yordamı, deneme yanılma yöntemi gibi, asrın akıl süzgeçlerine aykırı durumlara rağmen bu programların yürüyor ve yer yer başarı sağlıyor olması Türkiye'nin yükselen bir değer olmasıyla ve samimi niyetlerle ancak izah edilebilir.

Yabancılara Türk dili ve edebiyatı öğretiminin Suriye ölçeğinde inceleneceği çalışmamızda yüz yüze görüşme ve gözlem teknikleri yanında uygulamalardan da yararlanılmıştır. Bu amaçla 180 öğrenci, 14 aile, 12 işveren, 9 öğretim üyesi ve 5 idareciyle görüşülmüştür. Ayrıca 8 aylık gözlem sonucunda elde edilen veriler de değerlendirilmiş, 3 ayrı sınıfa yönelik de uygulamalar yapılmıştır.

Suriye ölçeğinde son 7-8 yıllık kısa zaman dilimi büyük ilgi ve yatırımlara sahne olmasına rağmen, oldukça yanlış başlangıçlar beklendik başarılarla çok uzak kalınmasına sebep olmuştur. Özellikle ders tanım ve içerikleri, tedriciliğin gözetilmemesi, alakasız derslerin varlığı (Kıpçak Türkçesi, Çağatay Türkçesi, Özbek Türkçesi gibi), hazırlık sınıfı konulmadan 1. sınıfta doğrudan derslere Türkçe olarak geçilmesi vs. aksaklıklara sebep olmakta ve bu aksaklıkların giderilmesi adına yapılan ciddi girişimlere cevap alınmaması, Halep Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı Bölümünün başarısızlığına sebep olmaktadır. Bu olumsuz görünüme rağmen, Şam'da Türk Kültür Merkezi, Halep Türk Kültür Merkezi, Halep Üniversitesi Dil Enstitüsü'nde (Maghat), özel dersanelerde her kura 500-700 kişi arasında müracaatla kurslar devam etmektedir.

Bu durumun somut, canlı örneği Halep Üniversitesi Türk Dili Edebiyatı Öğretimi Programıdır. Program 2005 yılı güz döneminde eğitime başlamış, oldukça yoğun talep gören, öğrenci sayısı itibarıyla dünya ölçeğini zorlayabilecek kapasiteye sahip bölümdür. Ancak birçoğunda olduğu gibi Halep örneğinde de başlangıç ve süreç açısından sorunlar mevcuttur. Program başlangıcında ders içerikleri, ders yükleri, ders tanımları oldukça hatalı yapılmış, ilk yıldan itibaren üç yüzlü bulan sınıf mevcutlarıyla eğitim yapılmaya çalışılmış, hâliyle oldukça başarısız sonuçlarla karşı karşıya kalınmıştır. Özellikle Halep Üniversitesi'nin Türkiye üniversiteleriyle kurmaya çalıştığı kültürel ilişkiler ve karşılıklı öğretim üyesi değişimi yakın bir gelecekte daha iyi konuma gelecektir. Bu kapsamda Gaziantep, Kilis, Hatay valilikleri ve üniversiteleri özverili gayretler içindedir. Ancak iyi niyet ve gayret her zaman, ne yazık ki, sonucu etkileyemeyebiliyor. 2010-2011 ders yılında uygulanmak üzere tarafımızdan hazırlanan yeni program uygulanamamış, TİKA'ya kurdurduğumuz dil laboratuvarı, tamamlanmış olmasına rağmen kullanıma açılmamıştır. Bu olumsuzlukların giderilmesi hâlinde başarı istendik düzeylere gelecektir. Türkiye devlet adamlarının ve Suriye idarecilerinin

iradesi sonucu iki ülke arasındaki suni, gereksiz gerginlikler ortadan kalkmış ve bu olumlu hava eğitim alanında da sağlıklı gelişmelere kapı aralamıştır. Bu manada üniversite idarecileri, valilikler, bakanlıklar vs. gibi idari mekanizmalar olumlu gelişmelere vesile olacak yolların önünü açmaya niyetli görünmektedir.

1.1. Kültürel ve Bölgesel Yakınlık ve Türkçe Öğretim Ortamı:

Dünya ölçeğinde Türkçe ve edebiyat öğretimine uygun hazır bulunuşluk yetisi açısından belki ilk sıraya konumlandırılması gereken ülke Suriye olmalıdır. 22 milyon Suriye nüfusunun yaklaşık 10 milyonu Türkiye ile uzak ya da yakın akraba ve alakadar durumdadır. Bu zarar görmüş yakınlığın tamiri adına Suriye’de Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı tahsili gören çocuklar, Suriye halkının büyük ümidi olmaktadır. Bölgede özellikle Halep merkez olmak üzere yaklaşık %30 Türkmen, %30 Kürt, %40 Arap asıllı nüfus vardır. Öğrencilerin hazır bulunuşluğu oldukça farklıdır. Ana dili Türkçe olan Türkmen öğrencilerle Türkçeye bir şekilde aşına Kürt öğrenciler ortamın canlı kalmasında etkili unsurlardır. Bölgenin ticari dinamiğine turizm de eklenince canlılık, yakınlık azami seviyelere ulaşmaktadır. Bölge zaten bin yıllık Türk fetih alanında bulunan Türk, Arap, Kürt, Asuri, Ermeni kavimlerinin iç içe geçtiği bir kültür havzası konumundadır. Hatta Halep, Humus, Hama hatta Şam, Hatay, Şanlıurfa, Mardin, Gaziantep, Diyarbakır’ın da bu ortak kültür havzasında yer aldığı rahatlıkla söylenebilir. Dolayısıyla Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminin uygun zemini azami düzeydedir. Son yıllarda iletişim vasıtaları, özellikle televizyon programları, diziler yoluyla oluşan kültür ortamı çok çok üst düzeylere çıkmış; olumlu iletişim, paylaşım yanında Türkiye modernliğinin yanlış aksettirilmesine de yol açmıştır. Pek tabii olarak olumlu ilişkiler yanında olumsuz yönler kayda değer bulunamaz. Kültürel yakınlığın daha eski görüntüsü, hâlâ yaşayan müzik kulvarı halk nezdinde yakınlığın, yakın duyuş ve düşünüşün göstergesi olarak en yaygın biçimiyle Suriye ve özellikle Halep havalisinde yaşamaktadır.

1.2. Öğretim Üyesi Profili:

Bölüm Başkanı Halep Üniversitesi öğretim üyeleri arasından seçilmekte olup doktor unvanlıdır. Ancak Türk Dili ve Edebiyatı alanından şimdiye kadar atama yapılmamıştır. Bölüm hâlen Türkçe bilmeyen bir üye tarafından idare edilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı, yüksek lisans yapmış 3 okutman ve TİKA, doktoralı iki öğretim üyesiyle bölüme destek olmaktadır. Bu konuda koordinasyon açısından olumsuzluklar yaşanmaktadır. Bölge üniversiteleri, TİKA ve Millî Eğitim Bakanlığı bilgilendirme açısından tamamen kopuk davrandığından, aynı veya yakın branşta öğretim elemanlarını görevlendirmekte, bu bakımdan hizmet ve kaynak israfına sebep olunmaktadır.

Zaman zaman dersleri yürüten üç yerli okutman Türkiye’de Coğrafya, Biyoloji ve Ziraat doktorası yapmış, dil ve edebiyat formasyonu bulunmayan öğretim elemanlarıdır.

1.3. Öğrenci Profili:

Bölümdeki toplam öğrenci sayısı 449’dur. Devam mecburiyeti olmayan üniversitede devam eden öğrenci ortalaması % 60 civarındadır. . Toplam öğrenci sayısının sınıflara dağılımı ise şöyledir:

Bu öğrencilerin dağılımında Türkiye pasaportu olan 3 öğrenci vardır. Yaklaşık %30 Türkmen, %30 Kürt, %40 Arap asıllı öğrenci mevcuttur. Öğrencilerin hazır bulunuşluğu oldukça farklıdır. Dersleri ana dili Türkçe olan Türkmen öğrencileri, Türkçeye bir şekilde aşına Kürt öğrenciler ve daha önce hiçbir aşinalığı bulunmayan Arap öğrenciler takip etmektedir. Bu keskin farklılığa rağmen bütün öğrenciler aynı programa tabi tutulmaktadır. Kürt öğrencilerin Türkiye'ye olan ilgileri onların kısa sürede Türkçe yeterliliğine varmalarını sağladığı hâlde, Arap öğrencilerde aynı başarıyı gözlemek zor olmaktadır. Ancak bu kitleden kişisel gayretler sonucu mezun duruma gelmiş 3-5 öğrenci Türkçeyi normal düzeyde öğrenebilmektedir. Halen Türkiye'de yüksek lisans için hazırlık sınıfında okuyan öğrencilerin dağılımı bu tezi güçlendirmektedir. Toplam 9 öğrencinin 5'i Türkmen, 3'ü Kürt ve 2'si de Arap asıllıdır. Bu öğrenciler halen Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde bilimsel hazırlık derslerini takip etmektedirler.

1.4. Dönem Ders Yılı Takviminde Okutulan Dersler:

Güz dönemi Ekim ayının ilk haftasında başlar ve 2 ay (8 hafta) fiilen ders yapılır. Aralık ayı kanunen ders olması gerektiği halde fiilen ve eğilim olarak sınav hazırlık (ezber) zamanı olup, derslikler tamamen boş bırakılır. Ocak ayında dönem sonu sınavları yapılır. Şubat ayında okul tatildir. Mart ve Nisan aylarında dersler fiilen yapılır. Mayıs ayı yine ezber ayıdır. Haziranda dönem sonu sınavları yapılmaktadır. Derslikler, muhtelif katlarda düz sıralı, büyük sınıflardır. Elektronik hiçbir teçhizat mevcut değildir. Okutulan dersler:

Hazırlık sınıfı mevcut değil.

1. SINIF	2. SINIF	3. SINIF	4. SINIF
Eski Türk Edebiyatına Giriş	Eski Türk Edebiyatı	Orta Anadolu Türkçesi	Türkçe Öğretim Yöntemleri
Osmanlı Türkçesi	Yeni Türk Edebiyatı	İmai (Edebiyat ve Sembol)	Türk Tasavvuf Edebiyatı
Arapça İnşa(Kompozisyon)	Türk Dili	Batı Edebiyat Akımları	Hat Sanatı
Yabancı Dil	Halk Edebiyatı	Kaynakça	Cumhuriyet Dönemi Halk Edebiyatı
Kültür Tarihi	Eski Türkçe	Arap Edebiyatı Tarihi	Günümüz İslam Dünyası
Halk Edebiyatı	Cumhuriyet Tarihi	Türk Şiiri ve Tenkit	Dilbilim
		Türk Dili Tarihi	Eski Türk Edebiyatında Nesir
		Yeni Türk Edebiyatı	Muasır Türk Edebiyatı
		Türk Halk Edebiyatı	Batı Edebiyatı Tarihi
		Türkçe Tenkit	Türk Tiyatrosu

Dönem sonu sınavları dışında başarısız olunan dersler için birer sınav hakkı verilmektedir. Sınavları “İmtanat” adı verilen birim yapmaktadır. Öğretim elemanları sınavlar öncesi soruları ve cevap anahtarlarını dekan, bölüm başkanı imzalı ve kapalı zarf usulüyle İmtanat’a teslim etmekte, sınav sonrasında da sayarak teslim almaktadır. Öğrenci isimleri kapalı olan sınav kâğıtları değerlendirildikten sonra aynı birime teslim edilmektedir. Maddi hata tespiti aynı birim tarafından belirlendiği takdirde öğretim elemanının düzeltmesine müracaat edilmektedir. Başarı yüzdesine dekanlıkça müdahaleler olabilmektedir. Başarı notu yüzlük sistemde 50 olup dekanlık genellikle 40’ın üzerindeki notlara müdahale etmektedir. Alt sınıftan 3 derse kadar başarısızlıklar bir üst sınıfa devamı mümkün kılmaktadır.

Türkçenin ilgi görmesi yalnızca kurslarla sınırlı kalmamakta, çarşı ve pazarda, üretim tüketim piyasasında konuşulan Türkçe de kayda değer bir işlev görmektedir.

2. YÖNTEM

Çalışma, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Halep Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi programının değerlendirilmesine ilişkin öğretim elemanı, öğrenci, veli ve işveren görüşlerinin belirlenmesi amaçlandığından, bu çalışma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, var olan bir durumu ortaya çıkarmaya ve olduğu gibi betimlemeye çalışan bir araştırma modelidir (Karasar, 2009, s.34). Bu bakımdan bu araştırma betimsel bir özellik taşımaktadır.

Bu amaca yönelik olarak öğrenci, öğretim elemanı ve ana babaların görüşlerini betimlemek amacıyla araştırma çerçevesi şu temel soru üzerine kurulmuştur:

Halep Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitim Programının sorunlu ve eksik yönleri nelerdir?

Bu çerçevede aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlgili programı bilerek ve isteyerek tercih etme oranı nedir?
2. Ders kitapları ve diğer materyaller temel dil becerilerinin gelişimine yönelik düzenlenmiş midir?
3. Ölçme ve değerlendirmeye dair sorunlar nelerdir?
4. Öğrencilerin amaçlar, içerik, yöntem ve teknikler ve materyaller konusunda beklentileri nelerdir?
5. Öğrenciler temel dil becerileri bakımından kendilerini yeterli görmekte midirler?
6. Programı yönetenlerin, ailelerin ve işverenlerin programdan ne gibi beklentileri vardır?

2.1. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

Halep Üniversitesi Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitim Programları ile sınırlıdır.

—Araştırma; adı geçen programlarda kayıtlı öğrenciler, mezunlar, öğretim elemanları, veliler ve işverenden oluşan 172 katılımcı ile sınırlıdır.

—Araştırma, ilgili programın sorunlu yönlerinin betimlenmesi ile sınırlıdır.

2.2. Katılımcılar

Katılımcılar, 2009–2010 eğitim öğretim yılları adı geçen bölümde kayıtlı ve rastlantısal yöntemle seçilmiş 132 öğrenci, 13 mezun, 7 öğretim elemanı, 15 veli, 5 işverenden (mezunlarını çalıştıran işyeri sahipleri) oluşmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış; veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Görüşmelerden elde edilen metinler tematik olarak gruplandırılmıştır.

Veri toplama üç aşamada yapılandırılmıştır:

—Birinci aşamada programın yapıldığı ortamı tanıtmak için yazılı belgeler (üniversite kitapçığı, genel amaçlar, ders tanım ve kurları, öğrenci sayısı vb. belgeler) toplanmış

—İkinci aşamada program girdilerini anlamak amacıyla öğrenciler, öğretmenler ve ailelerle görüşmeler yapılmış;

—Üçüncü aşamada ise program çıktılarını değerlendirmek amacıyla mezunlar, önceden programda çalışmış öğretmenler ve işverenlerle görüşmeler yapılmıştır.

Sözlü görüşme formlarının hazırlanmasında uzman görüşlerine başvurulmuştur. Sözlü görüşmelerde cevap verilmeyen hususlar için uygun tarih ve saat seçilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum: *İlgili programı bilerek ve isteyerek tercih etme oranı nedir?*

Türk Dili ve Edebiyatı programına belirgin bir ilginin olduğu söylenebilir. Ancak bölüm tercihinde çok önemli kesimler diğer fakülte ve bölümlere girememek sonucu, boşta kalmamak amacıyla Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü tercih ettikleri gözlenmektedir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum: *Ders tanım ve kurları, kitaplar ve diğer materyaller temel dil becerilerinin gelişimine yönelik düzenlenmiş midir?*

Katılımcılar ders materyallerinin ‘konuşma’ ve ‘dinleme’ becerilerini geliştirici şekilde olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Öğretmenler, öğrencilerin tersine kitaplarda yer alan konuların dil gelişimine katkı sağladığını belirtmişler; öğrenciler ders ve çalışma kitaplarının da yetersizliğini ve değiştirilmesi gerektiğini bildirmişlerdir.

Program öğrencileri konuşma, dinleme, okuma ve yazma becerilerinde kullanılacak materyallerin geliştirilmesini, bu becerileri artırıcı farklı teknikler kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Burada da öğrenci ve öğretmenler arasında fikir ayrılığı vardır. Öğrenciler konuşma, öğretmenler de okuma ve yazma becerisini artırıcı materyal ve tekniklerin önemine değinmektedirler. Okutulan ders kitabının öğrencilerin dil gelişimine istenilen katkıyı sağlamadığı belirtilmiştir. Ders kitabının gramer konularıyla beraber, konuşma, dinleme, okuma ve yazma faaliyetini de kapsamı ve öğrencilerin “uzmanlık alanlarına yönelik kaynak kitaplarla da desteklenmesi” gerektiği vurgulanmıştır.

Ayrıca programa devam eden ve programdan mezun olan öğrencilerle programın pay sahipleri doğal dil öğrenme ortamı bulamamasından kaynaklanan problemler olduğunu belirtmişlerdir.

3.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum: Ölçme ve değerlendirmeye dair sorunlar nelerdir?

Ölçme değerlendirme ile ilgili elde edilen bilgilere bakıldığında Suriye eğitim sisteminde ezber tekniğinin çok yaygın olmasından dolayı öğrencilerde hem ezbere uygun içerik hem de bu içeriğe uygun sınav sorusu beklentisi görülmektedir. Diğer başlıklarda olduğu gibi burada da öğrenci ve öğretmenler arasında görüş ayrılıkları vardır. Tüm öğrenciler ‘gramer’, ‘okuma’, ‘yazma’, ‘kelime bilgisi’ becerilerinin ölçüldüğü yazılı sınavları yeterli bulmakta; ancak öğrenciler ‘konuşma’ ve ‘yazma’ becerilerinin ölçülme şekillerini beğenmemektedirler.

Çalışmada öğrencilerin ‘konuşma’ becerisini ölçen sözlü sınavları, öğretmenlerin ise ‘gramer’ ve ‘kelime bilgisini’ ölçmeye yönelik yazılı sınavları tercih ettikleri görülmüştür. Ancak mevcut ölçme sistemi konuşma becerisini ölçmek için uygun değildir.

3.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum: Öğrencilerin amaçlar, içerik, yöntem ve teknikler ve materyaller konusunda beklentileri nelerdir?

Öğrenciler iletişim için ‘konuşma’ ve ‘dinleme’, öğretmenlerin de dil öğretimi için ‘gramer’ ve ‘kelime bilgisi’ becerilerini artırıcı öğretim tekniklerini önemli ve gerekli gördükleri, ‘konuşma’ ve ‘dinleme’ becerilerinin öğrenilmesinde zorluklar yaşadığı ve bu iki beceriyi artırıcı aktivitelerin çoğaltılması gerektiği vurgulanmıştır.

3.5.Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum: Öğrenciler temel dil becerileri bakımından kendilerini yeterli görmekte midirler?

Programa katılan öğrenciler, Türkçenin her boyutunda, özellikle de iletişim boyutunda arzuladıkları seviyeye ulaşmaya çalışmakta, ama buldukları seviyeyi yeterli bulmamaktadırlar. Edebiyat bilgisini ise çok önemli bulmamakta, zaten dil yeterliliği olmadığından bilginin farkına da varamamaktadırlar.

Programdan mezun olanların daha çok ‘okuma’, ‘yazma’ ‘yazılı çeviri’ konularında başarılı olduğu, ‘iletişim’ konusunda arzulanan düzeye gelemedikleri tespit edilmiştir. Programın içeriği ile ilgili olarak ‘gramer’ konularına ağırlık verildiği, ‘konuşma’ ve ‘dinleme’ becerilerinin, öğrenilmesi en zor konular olarak görüldüğü gözlenmiştir.

3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum: Programı yönetenlerin, ailelerin ve işverenlerin programdan ne gibi beklentileri vardır?

Öncelikle aileler programı bitiren ve bitirecek olan çocuklarının Türkçe ve Türk kültürü ve İslam bilgisiyle ilgili ve donanımlı birer eleman olmaları ve bu donanım yoluyla bir iş edinmeleri beklentisi içindedirler. Bu yolla bir şekilde Türkiye ve Türklerle irtibatı da

önemsemektedirler. İşverenler de özellikle Türkçe yeterlilik kanalıyla Suriye’de sağlıklı iş irtibatı kurmaya yardımcı olacak eleman ihtiyacını önemsiyor ve bekliyorlar.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye dışında Türk dili ve edebiyatı öğretiminde başarılı olabilmek için sistemli olmak bir zorunluluktur. Program hazırlama ve uygulama bazı soruların cevapları göz önüne alınarak yapılmalıdır: Kim, neyi, kime, ne zaman, nerede, ne ile, nasıl, ne kadar, hangi sürede, niçin öğretecektir. Yapılan bütün planlamalarda bu soruların cevapları göz önüne alınmadığında öğretimin başarıya ulaşması şansa bırakılmış olur. Bu yüzden uygulamaların bir plan ve program dâhilinde yapılması gerekir. Böylece sürdürülebilirlik de sağlanmış olacaktır. Yapılacak değişikliklerin sebebi de yapıldığı anlaşılan hatalar veya kişisel yaklaşımlar değil, zamana uyma çabası olur.

Suriye’nin Türkçe ve Türk kültürü ve bunların eğitimi ile ilgili taleplerinin karşılanması için gerekenler süratle yerine getirilmelidir. Yani arz talep dengesi sağlanmaya çalışılmalıdır. Bu bağlamda, uzman öğreticiler görevlendirilmeli, ayrıca faaliyetlere teorik destek sağlanmalıdır. Teorik desteğin rehberliğinde uygun ortamların sağlanması ve materyal desteği de gereklidir. Bütün bu gibi talepler göz ardı edildiğinde Türkiye, kendisi ve komşusu yararına olacak fırsatları kaçırmış olur.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminin yapıldığı bölümlerdeki öğrencilerin niteliklerinden yukarıda bahsedilmişti. Nitelikli öğrenciler ne kadar artarsa eğitim çıktıları o kadar iyi olacaktır. Bu yüzden öğrenci kitlesinin seçilmiş öğrencilerden oluşması sağlanmalıdır. Gerekirse programa alınan öğrenci sayısı azaltılmalı, öğrenci seçiminde daha hassas davranılmalıdır. Seçilmiş öğrenciler arasından başarılı olanlar da yalnız yaz kursuna değil, yıl boyu programlara da dâhil edilebilir. Bu uygulama, maliyeti de çok fazla arttırmayacaktır.

Türkiye, TÖMER gibi belli başlı kurumlardan hizmet satın almalı ve bu hizmetleri Suriye’ye ve diğer ülkelere taşınmalıdır. İhale yoluyla yapılacak bu hizmet alımlarında rekabet, dolayısıyla kalite de artırılmış olacaktır. Böylece kurumların tecrübelerinden, materyal ve diğer imkânlarından yararlanılmış olacak, ayrıca maliyet düşürülecektir. Bütün uygulamalarda olmazsa olmaz olan isteklilik, iyi niyet ve özveri yabancılarla Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi öğrencilerinde de olmalıdır. Bu konuda öğretim elemanlarına ve diğer yetkililere büyük sorumluluklar düşmektedir.

KAYNAKÇA

Karasar, N. (2009). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.